

Inserati se sprejemajo in velja tristočna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

(ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.)

Naročnino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijatovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — k
Za pol leta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice št. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca dr. Vošnjaka pri obravnavi naučnega proračuna.

(Dajle.)

Svečani pa pravijo naprej:

„Mi uvidimo potrebo nemškega jezika; mi pa trdimo, da je tudi slovenski jezik potreben. Če je pa za Slovence koristno, da se nemški naučijo, potem je koristno tudi za Nemce, da se slovenski naučijo, in po istej logiki morala bi se slovenščina upeljati kot učni predmet na nemških šolah. Nemcem bi bilo znanje slovenščine že za to potrebno, ker radi pridejo kot uradniki v naše kraje, pa ne znajo našega jezika, med tem ko slovenski uradniki vsi nemški znajo. Mi ljubimo svoje otroke in skrbimo za njih prihodnost. Ako bomo videli, da bi vtegnilo kateremu znanje nemščine koristiti, bomo za to skrbeli, da se bo tega jezika naučili, pa ne v ljudski šoli, kjer se s tem le dragi čas potrat, ampak poslali bomo take obroke na nemško stran v službo, kjer se bodo bolje nemški naučili in se ob enem naučili, med tujimi ljudmi živeti, in bodo videli, kako se drugodi gospodari. Iz teh uzrokov želimo, da je v naši šoli slovenščina učni jezik, in se sklicujemo na državno šolsko postavo, ki pravi, da je namen ljudske šole, učiti otroke misliti; misliti pa zamorejo otroci le v maternem, njim razumljivem jeziku. Mi smo priprosti kmetje in ne moremo razumeti, zakaj se nam hoče v šolo tuj jezik usiliti. To odbijamo kot napad na naše družbinske pravice. To zahtevamo ne iz sovraštva do nemškega jezika, ampak iz skrbnosti za svoje otroke.“

Pa ne samo ta, tudi druge občine so prosile za slovenski učni jezik v šolah. Za to je št. Jakobska občina v rožni dolini že večkrat prosila. Tako tudi občina Kazaze pri Pliberku in občina Jezero. Tedaj ni istina, da so vse občine prosile za nemški učni jezik. Ljudem so, se ve da, rekli, da je silno potrebno, da se nemški naučijo, in da se zamore to le v ljudski šoli zgoditi. Med tem časom pa so se tudi na Koroškem prepričali, da ljudska šola ne donša zaželjenega sadu. Na vse prošnje za slovenske šole pa je deželni šolski svet odgovoril, da ostane vse pri starem, to je pri nemškem učnem jeziku, in ob enem je učiteljem naročil, da morajo že po veliki noči začeti z nemškim jezikom, (čujtel na desni.) in pridno nadaljevati, da se bodo otroci hitro navadili nemško govoriti, da se zamore pričeti z nemškim učnim jezikom.

Dokazal sem toraj, da ni res, do so vse občine prosile za nemške šole.

Tisti župani nadalje temu odločno oporekajo, da bi se bilo zavolj nemških šol na Koroškem blagostanje ljudstva poslabilo, omika in npravnost škodo trpela. Nasprotno trdijo, da se na Koroškem dobro gospodari in da se jim dobro godi, menda zato, ker so šole nemške.

Ko sem to bral, sem si mislil: no, zdaj

je najdena tista srečna dežela, kjer se ljudem dobro godi! Škoda, da narodni gospodari niso prišli še na sled temu izvrstnemu podmočju zoper revščino in slabe čase; kjer se ljudem slabo godi, kar nemške šole naj si napravijo, pa bodo srečni! Pri tem pa se spominjam, kako so gospodje od nasprotne stranke tožili, kako se ubogim tkavcem v Krkonoših slabo godi, in ti tkavci so vendar Nemci, in znajo bolje nemški, ko koroški Slovenci, kako je potem mogoče, da se jim slabo godi?

Sicer pa ni nič res, da bi bilo blagostanje na Koroškem tako sijajno. Tam so pokupile fužine že cele doline in kmetom vzele posestva; v medvedji dolini je pokupila grof Thurnova fužina že 40 kmetij, kmete pa naredila za berače in sužaje velikega kapitala (čujtel čujtel na desni); zato mi nikar ne govorite o blagostanju na Koroškem! To je žalostno znamenje, in bojim se, da pride s časom vsa Koroška v posest fužin in velikih kapitalistov. Kmetje pa se bodo od hiše pognali, in potem jim znajo nemškega jezika tudi ne bo nič pomagalo.

Izjava županov se obrača tudi proti tistim 97 katehetom, ki so se pritožili čez nemški poduk, ter jim četa, da delajo fakično opozicijo nasproti ljudski šoli. Kdor pa pozna koroško duhovščino, bo vedel, da je ona prav malo naklonjena nezmernemu upor. Ta duhovščina se malo peča s politiko, toda pozna razmere med ljudstvom in njega potrebe.

In ravno ta zmerna duhovščina se je čutila prisiljeno, da se obrne proti sedajni uredbi koroških šol. 97 katehetov je dne 11. sušca 1878 uročilo prošnjo do dež. šolskega sveta zaradi učnega jezika pri veronauku. V tej prošnji se sklicujejo na državno šolsko postavo, po kateri se mora veronauk v šoli učiti na podlagi za to potrjene knjige. Pač imajo slovenski katehizem za slovenske šole, toda kaj koristi, ko pa učenci niti slovenski brati ne znajo, ker so se le nemškega branja učili! Tako je potem verski poduk nemogoč!

V tej prošnji pravijo kateheti med drugim tudi to-le: „Raba nemščine kot učni jezik s popolnim izključenjem slovenščine je pedagoška nesmisel, ovira poduk mladine in gotovo ni v namenu visokega deželnega šolskega sveta.“

Tu so pač kateheti o deželnem šolskem svetu predobro mislili, ker tega odkriti namen je, ponemčiti vso Koroško.

Kateheti pravijo na dalje: „V koristi verskega poduka se čutimo pri svoji vesti prisiljeni, ustaviti se takemu načinu podučevanja, da se v čisto slovenskih krajih poduk daje v popolnoma tujem jeziku, in da se tako ljudska šola, ki bi morala biti izobraževalnica za življenje, spremeni v jezikovno šolo. Do petega leta naj bi bil poduk slovenski, in še le potem naj bi se z nemščino pričelo. Zato naj bi deželni šolski svet učiteljem ukazal, naj učijo pet let slovenski in tri leta nemški.“

Koroški šolski svet pa se na to prošnjo katehetov ni oziral. Določil je, da ima vse pri starem ostati, in se opiral na ista razloga, kakor sedaj ta izjava županov. Zato se mi zdi, da župani te izjave niso sami spisali, ampak da jih je navdihnil tisti, ki navdihuje tudi odloke šolskega sveta. Deželni šolski svet je namreč katehetom odgovoril, da so njih pritožbe neopravičene, ker statistika kaže, da so se otroci veronauka dobro učili, ker jih je 98,6 odstotkov dobro prestalo izpraševanje, in le 1,4 odstotek slabo. To pa nema nič pomembne, ker vemo, kako se šolska spričevala delajo. Ko bi kateheti hoteli ostri biti pri izpraševanju, potem bi noben otrok ne prišel v viši razred. Pa kateri katehet se bo hotel vsem staršem zameriti? Zato pri izpraševanju mnogo spregledajo, ker take spričevala tako nimajo nobene vrednosti za življenje. Saj to spričevalo iz ljudske šole še toliko veljave nima, da bi se učenec z njim sprejel v srednjo šolo, ampak on se mora prej podvreči preskušnji.

Ko je šolski svet duhovščini tak odgovor dal, o broilo se je škofijstvo s pritožbo do ministerstva. Ta čas je bil ranjki Wierzy knezoškof koroški. On je bil nemški mož, pa se je v starih letih slovenskega jezika naučil, ker se mu je potrebno zdelo, da zna tudi jezik slovenski, kterega govori tretjina njegove škofije. Po zadnjem številjenji je namreč na Koroškem 241.585 Nemcev in 102.252 Slovencev.

Škof Wierzy ni bil ravno navdušen za Slovence, pa bil jim je pravičen dušni pastir, ter se je iz svoje volje slovenščine naučil. Pri zadnjem imenovanju krškega knezoškofa se ni gledalo na znanje jezikov. Ranjki knezoškof Wierzy, skoravno Nemec, potegnil se je za katehete, čeravno mu še na misel ni prišlo, da bi s tem žali pravice Nemcev. Tačasnemu ministru Stremayru je poslal pritožbo, iz ktere posnamem sledeče stavke: „Omenjena prošnja katehetov je bila podpisana od takih mož, kterim se ne more podtikati narodna preizpustost ter je imela le ta namen omogočiti verski poduk“. Potem izraža č. g. knezoškof svoje začudenje, zakaj da se deželni šolski svet ni ozrl na to prošnjo katehetov, ter pravi nadalje: „Želja slovenskih občin, da se njih otroci nemški naučijo, je po tukajšnjih razmerah umljiva in opravičena. Temu se duhovniki tudi ne upirajo in bodo stavili v tem oziru svoje predloge. Škofijstvo pa ne more odobravati, da bi bil ves poduk čisto nemški, in obžaluje, da se slovenske občine same za kaj takega potegujejo. (čujtel na desni.) Ti občinski predstojniki mislijo, da je šola učilnica za nemški jezik, ter se odpovedujejo vsem drugim uspehom poduka, samo da se otroci nekaj nemških besedi lomiti nauče“. (čujtel čujtel na desni.)

Tako je govoril nemški knezoškof, ki je ljudstvo dobro poznal, nemško in slovensko, ter bil obojim enako pravičen. Jaz mislim, da je to mož, kteremu se sme verovati, in ta

mož je izrekel hudo sodbo nad koroškimi šolstvom in nad tistimi, ki hočejo te razmere ohraniti. (Dobro! na desni.)

Knezoškof Wiery pravi nadalje: „Slovenske občine očitno ne vedo, kaj je namen ljudske šole“. Take so šolske razmere na Koroškem, in če se kak duhovnik pritoži, pravijo, da je ultramontanski agitator. Duhovščina pa ljudstvo pozna, ker med njimi živi in z njim trpi, in ta izjava 97 katehetov je meni več vredna, kakor če bi podpisali vsi koroški župani nasprotno izjavo. (Res jel na desni.)

Tudi pravi knezoškof nadalje: „Istina je, da podučujejo na mnogih čisto slovenskih šolah nemški učitelji, (čujte! na desni) ki jezika otrok ne umejo, in da so krajni šolski sveti sami tako bedasti, da za take učitelje prosijo“. Slednjič škofijstvo prosi, naj bi se vsaj nekoliko tudi učilo v maternem slovenskem jeziku, ali pa da bi se slovenščina v slovenskih šolah vsaj kot obligatni predmet uvedla. (Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 10. marca

Avstrijske dežele.

V Niranu na Českem, kjer so veliki rudokopi na premog, so vsi delavci delo ustavili. Posestniki rudnikov so milijonarji, delavci pa, ki so vedno v smrtni nevarnosti, so jako slabo plačani. Pa še za te krajcarje jih vpeharijo, ker morajo svoj živež kupovati pri fabriški zalogi, takozvanih „consumverelnih“, kjer si še uradniki dobičke delajo, tako da delavcu drugega ne ostane, ko nago življenje pri slabi hrani, in pri tem, še v nedeljo nimajo počitka, ker bi gospodarji nemara škodo trpeli, ko bi delavci v nedeljo praznovali. Delavcem je bilo slednjič preveč in ustavili so delo. Precej se je poslala velika vojaška moč v Pizen in Niran. Delavci pa so poslali deputacijo k ministerskemu predsedniku grofu Taaffeju. Ta je poslance vestno poslušal, in obljubil, da ne bo pustil delavcev od fabrikantov slati. Toda on hoče delavcem še le potem pomagati, ako bodo zopet delati začeli. Valed tega je voditelj deputacije telegrafiral delavcem v Niran, naj delo zopet pričnejo, in to so tudi storili. Tako je strike poravnal.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 9. marca. (Volilna prememba pa desnica. — Zarad ravnopravnosti slovenskega jezika. — Iz državnega zbora.) Prememba volilne pravice spravila je liberalce na kviško. Zdaj sprevidijo, kako važen je ta predlog in obžalujejo, da ga niso oni sprožili v zboru, ampak konservativci. Ob enem pa njih listi natolcujejo večino državnega zbora češ, da je to premembo nasvetovala, da bi se ljudstvu zopet prikupila, ki ga je z novimi davki razdražila. To je pa čisto neumna trditev. Hohenwartov klub je že pred dvema leti sklenil zbornici predložiti premembo volilne postave, ko o petrolejskem davku in o povikšanem colu ni bilo še ne duha ne sluha. Tudi desnici ni potreba iskati priljubljenosti; nje namen ni hlepenje po prazni časti, ampak ona hoče po vsaki ceni vravnati državne dohodke in stroške in pri tem ne gleda na to, ali se bode ljudstvu prikupila, ali ne, ampak kako bode državi pridobila takih dohodkov, da jih bode domače ljudstvo najlaglje zmagovalo. Ko bi imela desnica državnega zbora še večino, bi bil pač še

bolj zdatno premembo volilnega reda nasvetovala, in tudi take določbe premenila, za ktere je treba dveh tretjin glasov.

Gledé ravnopravnosti jezika slovenskega v vratih in šolah napenjajo slovenski poslanci vse svoje moči in upajo s pomočjo prijateljskih klubov tudi doseči vgodno rešitev. Šolske zadeve pridejo skoraj gotovo še pred veliko nočjo v razgovor, ker bode profesor Kvičala že drugi teden v šolskem odseku poročal o dotičnih peticijah. Kolikor sem doslej zvedel, bode stavil sledeče nasvete: V Ljubljani naj se poleg sedanje nemške gimnazije osnuje še posebna slovenska gimnazija, na realki pa naj se naredé v spodnjih razredih pa naj bo slovenščina vsem obligaten predmet in raj se rabi tudi pri krščanskem nauku. Gimnaziji v Kranji in Novem mestu imate biti slovenski. Kakor realka ljubljanska naj se s slovenskimi paralelkami osnujete tudi gimnaziji v Celji in Mariboru. Učiteljske pripravnice imajo biti čisto slovenske, in se ima samo nemščina pa pedagogika in metodika na njih podučevati v nemškem jeziku. To so glavni nasveti, in prepričani smo, da jih bode večina šolskega odseka in gotovo tudi večina zbornice sprejela.

Državni zbor nadaljuje obravnavo o državnem proračunu; danes je na vrsti ministerstvo poljedelstva, in se je ravnokar nasvetovala resolucija, naj se ministerstvo naprosi, da dosedanje podpore dovoljene kmetijskim družbam pusti še naprej in jih po mogočnosti skuša še pomnožiti.

Z Dobrne pri Celji, 4. marca. (Konc.)

3. Državni dolgovi se enkrat morajo poravnati. Še letos bo čez 30 milijonov premalo dohodkov. To je nasledek 18-letnega gospodovanja tako imenovanih liberalcev. Letos bo zmanjkalo 1½ milijona manje kakor vlani. Veliko boljše sicer ni, nekaj vendar je. Če gospodar zapravlja 18 let, njegov naslednik v 3 letih ne bo v stanju vsega popraviti. Denar se mora nekje vzeti. Krivično bi pa bilo, ko bi se napenjali le direktni davki ali pa množili dolgovi, kakor se je to godilo od leta do leta. Bolje od obojega kaže, da se povečajo takozvani indirektni ali posredni davki, ker na ta način „štibra“ največ zadeva tiste ljudi, ki dotično blago najbolj potrebujejo. Če na pr. pijanec celi mili dan v krčmi čepi, tedaj on skrbi krčmarju za živež, ob enem mu povračuje denar, ki ga je gostilničar že „dacarju“ odštél, t. j. pijanec plačuje indirektni davek. Toda, kdo največ petroleja porabi? Mar ne, da bogatini? Na to okoliščino se sklicujejo tudi tisti poslanci, ki so v državnem zboru to zadevo dobili v pretresovanje. V njihovem poročilu beremo, da uboga družina za eno oljenko potroši na leto po 12—13 kilo, med tem ko bogatinova velika svetilka požre do 44 kilo petroleja, t. j. blizo 4krat več. Vrh tega pri kmetu v eni izbi gori le ena luč, bogatin z eno ni zadovoljen. Si li že videl, koliko svetilnic visi po tukajšnjih gostilnah? Zraven tega še na vsakej mizici za 4 osebe prižigajo po dvoje sveč, naj bi kakšen gost žlice ne zanesel za uho, ali piva razlil v rokavi!

4. Leta 1880 je uvoznina za petrolej dala 4½ milijona goldinarjev, povprek pa na leto po 3¾ milijonov. Za naprej bo to državi na leto vrglo 11—12 milijonov. Čujmo nekaj! Tukaj imamo samo enega mesarja. Ta lahko nastavlja ceno, kakor mu ljubo. Ni še temu dolgo, odkar se je priselil neki sin Abrahamov. Tudi ta je začel mesariti. Neke nedelje zjutraj dal je oznaniti, da 1 kilo govedine prodaja za 4 kr. ceneje od starega mesarja. Čez par ur je

„stari“ naznanil, da je pri njem cena od 52 kr. padla za 4 kr. To je juda razkačilo ter je na vrata obesil tablo z napisom, da se pri njem dobiva „1 kilo govejskega mesa po 40 kr.“ Tako je v enem dnevu cena padla za 12 kr. Zakaj da je ta zopet slovo dal našej dolnici, ne bomo preiskavali. Ali to recimo, da tudi petrolej ima veliko lastnikov, prodajalcev. Leta 1869 so v Avstrijo pripeljali 200.000 meterskih centov olja, leta 1881 že do 7krat več, namreč 1.400.000 met. centov. Vsak čas najdejo zopet novih izvirkov. Še te dni smo brali, da so v Ameriki zasledili znovič na silno močne studence. Tudi o Evropi zvedenci trdijo, da bodo pri globljem vrtanju v zemljo prišli do takih virov, kakršni so v drugem delu sveta. Tem načinom navstane konkurenca ali tekmovalje. Svoje blago ponuja eden cenejše od drugega, vsak bi rad čem več prodal. To je vzrok, da smo zadnja leta vkljub uvoznini petrolej kupovali po znižanej ceni. Če bi se pa prigodilo, da bi cena sedaj poskočila, bo naš kmet vendar manje zadet, kakor bi to bilo takrat, ko bi mu doklade prikrpali k direktnim davkom; ako pa cena pade ali če ostane pri starem, je kmet na dobičku. Še več. Naši za blagor ljudstva vneti poslanci znajo tudi za druge kote, kjer bodo našli še potrebnega denarja. Oni so za petrolejsko dačo glasovali pod tem pogojem, da bo vlada predložila postavo, po kateri bodo zadete bogate mošnje „borzijancev“ in drugih denarstvenih barantačev, ki doslej plačujejo le malo davkov ali celo nič. Enkrat mora priti čas, da bodo dohodki vsaj stroške prikrivali. Sedaj pa vprašaj tistega po krivih prerokih zapeljanega kmeta, ki je „pri Mihlanu“ baje zabavljaj čez vrle poslance, vprašaj ga: Kaj bi mu pri sedanjih razmerah bilo ljubše, ali da mu priklade znovič naložijo na direktne davke ali pa da se povzviša — uvoznina za petrolej?

Iz Vrhniskega sodnijskega okraja, 1. marca. Dfficile est satiram non scribere. Ta stara resnica me je že velikrat silila kaj-pisati, kedar sem slišal, da namerjajo napravljati posojilnice za kmete; da ostajljivost, kakor trdijo fiziki, po domače lenoba, ni tega pripustila. Zdaj pa ko vidim stari stroj kmetijskih postav od dne do dne hujše razgrajati, sem vendar zgrabil za pero, da tudi jaz državnim posilancem naših kmečkih občin eno povem...

Kako nepotrebna je kmetijska posojilnica, še celo škodljiva, menda vladi ni znano; tedaj naj jej povem zakaj? Ker jaz živim med kmečkim ljudstvom, z njim trpim in tudi naše okoliščine poznam precej dobro. Ergo zakaj so posojilnice nepotrebne? Vi denarja ne dajete spod 7% in morda še kake opravilne tirjate: pa kolikor je meni znano zemljišče, ga ne poznam, da bi sedem od sto neslo. Potem za 7% dobimo tudi drugje denarja, če imamo še kaj zaupanja pri ljudeh, tedaj ste vi nepotrebni. Da po navadi smo ga dobili še po 6%. Kdo bo hotel še po 6% posojevati, če tako podpirano naprava več tirja? V tem ste škodljivi...

Pa vsaj kmetu se z denarjem ne dá pomagati. Če smo lačni, dajte nam žgancov; če nimamo semen, dajte nam tega, ne denarja! Premenite najpred dedovalne postave. Naj vam povem zgled. Jaz poznam moža, ki je dal sinu posestvo brez vsacega tujega dolga; pa naložil mu kakor dedičino drugim otrokom okoli 2000 gld., sebi je tudi živež izgovoril. Premoženje vse tudi fundus instructus okoli 3000 gl. znaša. Vsacemu je znano, da ženi-

vina, pisma, odstotnina pri začetku tudi stane kacij 2 do 3 sto po malem računeno. Zdaj je dve leti gospodar, je dobil dote žene nekaj, je nekaj gozda prodal, pa mu gre še zmeraj trdo, plačal pa ni nič dolga; in ta gospodar ni pijanec. Kaj je tukaj na poti, da ne more nikamor priti na bolje, in da morda dot bratom in sestram ne bo mogel plačati! Zemljišča kmečka na Gorenjskem merijo po ravni okoli 10 do 30 oralov, po hribih okoli 30 do 100 oralov, malo kdaj več. Kakor me je zadnja cenitev prepričala, imajo čistega doneska od 30 do 100 gld. Od tega gre na davek cesarski in deželni okoli $\frac{3}{8}$ ostane še čistega doneska od 18 do 60 gld. Od tega je treba še domači davek odšteti, n. pr. šola, duhoven, ceste, beriči itd. To tedaj ima kmet še. Ker sam tudi dela, ima še nekaj plačila, ktere ga bi drugače delavci vzeli. Obdelovanje polja in pospravljanje recimo tirja kacij $\frac{2}{5}$ leta, pa ne povsod. Od tega zaslužka in čistega doneska naj živi kmet in družina, posli, kteremu mnogokrat zaradi slabega vremena, praznikov, pomanjkanja dela, zime nič ne koristijo, pa mu stroške prizadevajo. Tako se zgodi, da poljski pridelek ves doma snedo, in davke le more plačati, če ima kaj sreče pri živini, drugače pa v dolg leze. Zato more shajati, kdor nima poslov, je sam varčen, in pri domači družini pritrga, ker jim daje slabšo hrano, obleko itd. Zato jaz zmeraj pravim, če si kak kmet kaj prihrani, da je to pristradal pri sebi in svoji družini.

Pa mi boste rekli, kako pa gostači na kmetih žive, ki nimajo nič čistega doneska? 1. Žive še slabše, kadar so doma, 2. nimajo otrok, ki morejo delati, pri sebi, temuč v službi, 3. kjer morejo kaj delajo, če imajo samo jed v tacih dneh, 4. beračijo.

Iz tega se tudi posname, da v gozdnih krajih naše dežele kmetje lože žive, kjer v gozdu se dela tudi pozimi, in ob deževji tudi doma; imajo tako več zaslužnih dni in tedaj več dohodka.

Mislim, da je jasno, če se kmetu posodi, da ne bo mogel lahko vrniti. Tedaj z denarjem, od ktere ga še obresti tirjate, ni pomagano. Da se pomaga kmetu ne posojajte mu denarja, t. j. naredite postavo, da kmetije do gotovega čistega doneska se ne morejo prodati zaradi denarnega dolga. Res bo kmet včasih stradal, pa toliko moke bo že od sosedu sprositi si, da si bo lačni želodec nekaj utolažil. Ko pride dobra letina, bo vse njegovo, kar pridela, bo tudi lože bolje živel. 2. Ker bi se pa velika krivica godila in se vedno godi, ko bi upniki pošten denar zgubili, ktere ga so kmetom posodili, naj se cenijo kmetije in naj se prvim intabulirancem dolg izplačuje in če je mogoče tudi kake malo obresti morda 2% ali 3%. Ko bodo ti plačani pridejo drugi na vrsto, in počasi bodo vsi plačani in svojega denarja ne bo nihče zgubil. Kake nespametne so eksekucijske prodaje, mi kaže vsakdanja skušnja. Kmet, preden mu je hiša vzeta, zgubi živino, nima gnoja, slabo obdeluje zemljo, malo pridela, strada kot pes, in to trpi včasih veliko let. Kteri zemljo kupijo, so mnogokrat revni, skoraj večina, tudi slabo obdelujejo, ker nimajo gnoja, ne živine. 1. se pridela manj, 2. ko eni revni kupijo, si ti nekaj opomorejo, pa na mesto teh prve zgublajoče družine pešajo; tako je splošni kmečki stan vselej na slabšem, na boljšem je le država zaradi kolkov, odstotnim, in pa ne pozabiti notarji. Zato so sedanji časi, kakor za orle velike vojske, žive se od krvi revnega ljudstva in debelé. S tem nočem očitati notarjem njih posla, temuč čem

le reči, da v zdravih državah nimajo toliko posla in tedaj zaslužka, in jih je tudi manj.

Kakor se sem ter tje po časnikih bere, imajo po Štajarskem in drugod že dalj časa take posojilnice. Pozvedite, kakošen sad so obro-dile? Jaz se sem prepričan, da pri našem razkosanem posestvu ne bote enega kmeta rešili. Morda znajo pomagati pri kmetih, kteri so skoraj veliki posestniki; tam je veliko čistega doneska in več gospodarju ostane, če nič ne dela sam, kakor pri nas, če se trudi od zora do polnoči. Tak velikaš bo imel tudi več denarja za obresti. Tamkej, mislim jaz, posestva niso tako draga.

Vzemite si v zgled našega premetenega tiča, Ljubijansko hranilnico. Oče njen je vse drugače poznal naše okoliščine: torej je ukazal: če vam sodnija črno na belem kaže, ta kmetija je vredna 3000 gld., z mirno vestjo za se mislite, ona je le 1000 goldinarjev vredna. Pa ker ni vredno, morda bi bilo tudi sitno to kar pod nos bradatim pravodelivcem reči, torej recite: naše pravilo je, da samo tretji del vrednosti posodimo. Pa vsej še raji malo manj dajte, in bote več del prav zadeli: zna se pa še zgoditi, da bote preveč posodili.

Iz Gorice, 7. marca. (Slovensko bralno in podporno društvo), čegar postavni obstanek spričuje c. k. namestništvo tržaško z odlokom 11. januarja 1882. št. 17157 I., je imelo preteko nedeljo v prostorih goriške čitalnice svoj prvi občni zbor, ki je bil prav obilno obiskan.

Predsednik osnovalnega odbora, g. Vuga Jušt, pozdravi navzoče zborovalce ter razloži in pojasni delovanje osnovalnega odbora. Preberó se na to po določilu razglašene ga programa društvena pravila. Med. Dr. Aleksij Rojic nasvetuje naj se nekatere točke prebranih pravil v prid društvu prenaré, ter visoki vladi predložijo, da jih potrdi. Na prošnjo nekaterih udov in odbornikov osnovalnega odbora obeta g. doktor, da hoče svoje nasvete prihodnjemu stalnemu odboru pismeno naznaiti, da jih pretrese in ukrene, kar se mu bo koristno zdelo.

Potem se je vršila volitev predsednika, deset odbornikov, treh namestnikov in pet senatorjev, kateri zadnji bodo v smislu § 29. odstavka 3. društvenih pravil razsojevali vse prepire v društvu. Za predsednika je bil izvoljen enoglasno mnogozasluženi, za narodno izobraženje vneti vodja tukajšnje slovenske kmetijske šole, g. Fr. Povše. V odbor so prišli: v svojem delu sloveči kmnosek g. Bitežnik, kupčevalec z žagancami in stavbnim lesom g. Hvala, klobučar in meščan, g. Ant. Fon, umetni kličutar g. Jak. Oblak, narodni trgovec g. Ant. Ferfila, tajnik deželnega odbora g. Ernest Klavžar, deželni diurnist g. g. Jušt Vuga, profesor bogoslovja g. Dr. Gregorčič, tajnik kmetijske družbe g. Anton Klobučar in vrli narodnjak g. Juretič. Za senatorja je bil izvoljen med drugimi dekan šempeterski preč. g. Peter Kobal.

Novoizvoljeni predsednik se za skazano čast in zaupanje prav uljudno zahvali ter razvije v kratkih besedah program, po katerem hoče v vodstvu novega društva postopati. Pravi, da društvo sloni na narodni in verski podlagi, da mora toraj v svojem vedenju in delovanju ogibati se vsega, kar bi moglo narodu biti v nečast ter vsa svoja početja meriti po načelih katoliške vere, ki je edina nespremenljiva in podla omiki in časni sreči. S trikratnim klicem na predsednika in navdu-

šenim usklikom na Njih Veličanstvo presvitlega cesarja se sklene občni zbor.

Drugi dan je imel odbor svojo prvo sejo, v kateri se je najprej potrdil zapisnik občnega zbora. Na to je odbor volil društvene upravnike tako-le: podpredsednik Dr. Gregorčič, tajnik g. Ferfila, knjižničar g. E. Klavžar, denarničar g. Klobučar, knjigovodja g. Ferfila, tajnikov pomočnik g. Juretič, gospodarnik g. Vuga.

Odbor je določil, da se dajo tiskat pravila v potrebnem številu, ter da se dajo vezat v knjižice, ki bodo imele na prvi strani sprejemni list, od zdej pa dovolj prostora, da se bodo vpisovala vplačila in izplačila posameznih družnikov, katerih vsakdo dobi en iztis. Ob enem bo v knjižici naznanjeno, da se sprejemajo vplačila udov v društvenih prostorih vsako nedeljo in praznik od 11. do 12. ure predpoludne.

Gledé stanovanja je odbor sklenil, obrniti se do slovenske čitalnice s prošnjo, naj bi proti primerni odškodnini prepustila potrebne prostore novemu društvu.

Volil se je dalje veselčni odsek, kateremu je bilo naloženo, naj preudari in poroča odboru v prihodnji seji, ali bi ne bilo dostojno in vredno, da društvo slovesno praznuje svoj postanek s peto sv. mašo in večerno veselico v ugodnem času po veliki noči. V ta odsek so voljeni gg: Klavžar, Vuga, Ferfila, Klobučar.

Vnetost za novo društvo je velika in daje upanje, da bo prizadevanje goriških rodoljubov, ki nameravajo društvenikom gmotne in duševne pomoči podeliti, obilen sad rodilo. Do zdaj šteje društvo okoli 150 udov. Želeti je le to, da bi program g. predsednika postal in ostal program celega društva, in da bi se društvo zmirom skazovalo v resnici slovensko, to je: delavno, pošteno, verno, pravično, varčno in modro, krepko in močno, ki se ne da upogniti nasprotnim silam. Z veselo nado, da se to uresniči, kličemo novemu društvu iz srca: Bog te živi!

Iz šempaske dekanije na Goriškem, 3. marca. — Trdovratnost uradniška zastran slov. uradovanja, pa nasledek novih bankovcev in goljufiga vsled tega. — Naša županija z ono v Ajbi, je postopala, kakor je že „Slovenec“ poročal, pogubno v zlic c. kr. okrajnega goriškega glavarstva v oziru zahtevanja slovenskega uradovanja. Ali kaj hočete, ko imajo vse oblasti v rokah „škarje in platno“ kakor slovenski kmet pravi? Tako smo zopet tam, kjer smo bili pred borbo; kar priča poslednji zdaj že zopet nemško pisani odlok c. kr. okr. glavarstva, ki se v odlomku in v zvesti prestavi tako le glasi: Št. 2068. Sl. županstvu v Šempasu! Vrešitev sporočila od 10. t. m. št. 147 naznanjam sl. županstvu, da se bode, v kolikor dopuščajo službene razmere, občinam pošiljalo dopise v slovenskem jeziku, da pa ne stoji v oblasti okrajnega glavarstva izdajati ukaze tudi drugim nepodredjenim oblastim zastran uradnega dopisovanja itd. Po takšni razlagi 19. §. bo nam tá-le trnje in osat mesto ravnopravnosti rodil. Vsled tega je na voljo dano, kakor že c. kr. okrajno glavarstvo hoče, mar v slovenščini ali nemščini ali laščini dopisovati, in da se bode v naprej v zaničevanje našega pravičnega zahtevanja rajše v ptujščini vradovalo, to nam priča ravno ta v nemščini pisani dopis, akoravno bi pač ne imelo nobene posebne težave, takšen enostavni dopis v našini doposlaiti. Da pa c. kr. okrajno glavarstvo goriško lahko v našini dopisuje, ako le hoče in voljo ima, nam pričajo prejšnji odloki in dopisi za-

devajoči leti županjski sklep slovenskega uradovanja v katerih smo čitali, dovolj gladko in pravilno slovenščino. In če se ono tega naprej pravilno po 19 §. neče držati, je viditi tu očitno pomanjkanje dobre volje. Na vseh prekršanih postav je postavljena kazen, le ta zloglasni § je tako nedolžna stvarica, da ga sme sleherni uradnik po svoji dragi in nedragi volji prezirati in z nogami teptati. Vse državne postave v dnarjih in krvi morajo Slovenci pod kaznijo spolnovati, le kedar gre tudi c. kr. uradnikom ravnopravnost do nas spolnovati, jo smejo one, „kakor to dopuščajo uradne razmere“, kedar jim drago prekrševati in narod ima valed tega absolutizma še po vsem molčati. To nas pa vse skupno uči, da od nobene naše ne višje, ne nižje uradnije se nimamo nikoli nadjati vestnega in postavnega spolnovanja ravnopravnosti. Ako naš slovenski kmet ne dopolni svoje dancne dolžnosti, mu kmali dojde ovršba (eksekucija) s stroški in ta mora biti plačana, če mu imajo tudi zadnje pohoštvo, ponvo in kotel odnesti; naj uboga družina še tako tarna in raztrgani otroci upijejo po kruhu, usmiljenja nij: kedar pa katera uradnja to z nogami tepta, kar je vsakemu narodu za sv. vero, naj milejše in najdražje, dunamreč njegov jezik, ki je zrcalo vsega ševnega in telesnega blagostanja, ni zato prestopok nobenega strahovalnega paragrafa. Slišati je, da so se namenile mnoge občine enake sklepe našemu glavarstvu podati, pa vidši v naprej nevspešnost te borbe, so zgubili pogum za to. Toraj kaj nam je storiti? (Konec prih.)

Domače novice.

V Ljubljani, 11. marca.

(Govor v katol. družbi.) Zadnje sredo je govoril v katol. družbi g. kanonik dr. Čebašek od edino-izveličavni katol. Cerkvi. — Potem ko je govornik dokazal, da je kat. cerkev edino zveličalna, je omenil 1. dolžno hvaležnost za to srečo, da smo udje prave, edino zveličalne cerkve; 2. dolžnost in skerb, da smo živi udje te neveste Kristusove, mladike ki so sklenjene s trto; 3. dolžnost, po moči si prizadevati, da se to kraljestvo božje med nami ohrani pa tudi druge razširja, zlasti med nekatoliškimi Slovani, da se čedalje bolj spolnuje Gospodova beseda: In bo en pastir in ena čeda; h čimur pomozi Bog!

K temu pristavim še eno času primerno misel: V sedanjih dnevih se je spet živo in krepko zbudila med nami hvale vredna misel in želja, v središču Slovenskem, v beli Ljubljani napraviti „Narodni dom“, kjer bi se stekalo slovensko življenje, bujila in krepila narodna zavest, dom, kjer bi imelo svoj sedež vsa narodna društva v poduk in korist, v razvedrevanje in vsakteri blagor nam milega naroda. Res lepa, blaga misel, kajti: Ljubo doma, kdor ga ima! Bog daj, da bi se vresničila in izvršila, pa tako, da bo res narodu v čast in resnično korist, nikakor pa v nevarnost ali celo škodo. Mi katoličani sploh in tudi katol. Slovenci imamo namreč še sveteljši dom, katoliško cerkev, ki je zidana na skalo sv. Petra, ktere vidni poglavar je naslednik sv. Petra, skrivnostni vogelni kamen pa sam Jezus Kristus.

Tega svojega svetega doma, edino prave cerkve se hočemo in moramo zvesti katoličani deržati z dušo in stelesom, v nji in zanjo smo kot dobri otroci dolžni živeti in delati z vso gorečnostjo vse žive dni. Tik tega sv. doma t. j. v njegovem duhu in smislu naj se zida narodni dom, da se bo smelimenovati dom

katoliškega naroda, da namreč skozi in skozi ne bo nasprotoval sv. veri in cerkvi, nikakor ne žali katoliške zavesti, ampak v znanem in djanskem oziru, tudi v društvenem življenji in razvedrenji ohrani časti vredni vzvišen katoliški značaj svojega katoliškega naroda. Ako ta dom nikjer ne bo preziral sveteljega doma Slovencev, potem ga z navdušenostjo pozdravljamo, z dobro vestjo se ga bomo poprijeli, radi tudi po svoji moči kamna donášali za vpešno izvršitev. Le potem bo v rešnici v blagor milega našega naroda in božji blagoslov bo nad njim. Obojni dom, namreč sv. Cerkev in narodni dom bo pomagal k častni in večni sreči vernih Slovencev, obojni dom jih popelje k slavni zmagi in večnem veselji na pravi Očetov dom, kjer se spremeni vojskovodna cerkev v zmagovalno, narodi pa bodo vsi ljubezni zbrani pred prestolom Njega, v čigar edinem Imenu je zveličanje, kjer bo večno odmevalo keršansko pozdravilo: Hvaljen bodi Jezus Kristus!

(Trgovinska zbornica ljubljanska) je sklenila, poslati deputacijo k ministru kupčijstva, da se kmalo že začne zidati dolenjska železnica. Deputacijo bo vodil predsednik Kušar sam.

(Društvo „Sokol“) je darovalo za zidanje „narodnega doma“ lepo svoto 400 gl. Slava!

(Beseda v čitalnici) bo v nedeljo 12. sušca. Pričetek ob pol osmih. Ustop imajo le udje.

(Prošnje za vpeljavo slovenskega jezika) v srednje šole in naddeželno sodnijo v Ljubljani so po drž. poslancu dr. Vošnjaku na državni zbor oddale srenje v Artičah, Pišecih, Sromljah, Zdolih, Gabrijah, na Vranskem, Žusemu in še več drugih. Prav tako; naj bi jih tudi druge srenje posnemale.

(Srenja v Grižah) je jako delovna. Nedavno je prosila ministra kučijstva, naj bi naredil predlog na državni zbor za železnico od Celja do Spodn. Dravburga — Eako se zanima za domače potrebe. Letos nameravajo zidanje nove cerkve, ali saj zdatno razširjanje po dozidanji.

(Srenjske volitve v Celji) bodo 28. do 30. aprila.

(Račun katol. tiskarnega društva v Mariboru), ki izdaja „Slov. Gospodarja“, ima precej večje dohodke, kakor stroške. — V Ljubljani se nekaj enacega namerava že več časa, pa — še zdaj dobrodelnega društva pogrešamo.

(Tatvina) V nedeljo, 5. marca, je med službo božjo tat vlomil okno in v farovž prišel. Odneseleje ves mašni denar, zlato remontoir uro z zlato verižico, ene nove škornjice, več perila in nekaj mesnine ter je odšel. Bil je tat iz Gorenjskega, kakor se mora misliti. — sledili so mu do Save, na Slapnice se je prepehjal. Ogledovat je bil prišel že dvakrat. Bil je tudi v cerkvi pri maši. Po noči je spal na farovškem hlevu, in ko smo v cerkev odšli, je opravljal svoje delo. Lkal je močno, pa le denarja — pa v revni Štangi ga ni dosti. Govori se, da ga že imajo.

(Pasji kontumac) se bo zopet upeljal. Pri sv. Florijanu so namreč vnovič zasačili steklega psa.

Razne reči.

— Spremembe v lavantinski škofiji: V. č. g. župnik Vuhredski, Tomaž Vraz, je dobil nadžupnijo v Vuzevici; vis. čast. g. France Rat, dozda župnik v Framu, je postal župnik pri sv. Lovrencu na dravskem polju. V. č. g. Anton Šibal, župnik v Sevnici, je postal oskrbnik breške dekanije; č. g. Anton

Pernat, mestni kaplan v Brežicah pa ondašnji farni oskrbnik. — 7. marca je bil v Mariboru vmeščen kot konjiški nadžupnik v. č. g. Anton Mikuš, ki nastopi konjiško nadžupnijo po Veliki noči.

— Iz lavant. škofije se nam piše kot prav veselo znamenje sedanjega časa, da pobožno ljudstvo silno rado podpira sv. Očeta v njegovih potrebah ter v občini meri daruje Petrovi „novčiči“.

— Nesreča. Iz Celja se nam piše: Tukajšnji trgovec, g. Ferjen je pomagal 8. marca svojemu hlapcu z voza valiti sodčke, napolnjene s petrolejem. Toda en sodček se zmuzne prena gloma, se zvali preko imenovanega trgovca ter mu hudo poškoduje obe nogi; ena noga mu je prelomljena.

— Deželni šolski svet v Gradcu je nastavljal na fantovski mestni šoli v Celji trdega Nemca kot suplenta. Ali bi ne hotel kateri slovenski poslanec prilično povzdigniti svoj glas zoper grozovito ponemčevanje slovenskih otrok po naših spodnještajerskih mestih, posebno v Mariboru in v Celji? Otroci popolnoma slovenskih starišev ne slišijo v šoli skoraj nikdar slovenske besede. Če se že nemškimi otrokom ni treba učiti slovenščine po Spodnjem Štajerji — ali je pa pravično, da se morajo slovenske sirotice mučiti s trdno nemščino? da potem ko so 8 let obiskovali šolo, niti besedice slovenske brati ne znajo?

— Iz najdba. Nek g. Šild je našel, da se morje takoj vpokeji ter še tako veliki valovi poležejo, če se olja čez vodo vlije. — Če tudi res, zna iznajdba predraga biti.

— Spiritizem na Dunaju. Novojeorški „Cerkveni časnik“ v Ameriki je 9 sveč. t. l. prinesel spomena vreden spisec o spiritizmu ali tistem vražarstvu, ki se zadevni švindlerji štulijo, da znajo duhove klicati z unega sveta. Spisec pravi, da na Dunaju se „spiritizem“ zopet bahotno šopiri. Pa to pot ni kak „profesor“, ki s tem opravičilo meni koristno izhajati, ampak visoko plemenit kavalir. Nedavno je namerjal k svojemu vražarstvu spreobrniti mladega kneza, o katerem je znano, da se za vse nove znanstvene preiskave v fizičnih zadevah peča z naj večji zanimivostjo. Toda visokoplemeniti spiritist je bil to pot prav pošteno po nosu dobil. Drugi pot namreč je knez spiritista obiskal spremljan od nekega sorodnika in dal je seboj prinesiti dratnato mrežo, ktero je ukazal tesno pritiskati pred kamrico, iz ktere so imeli duhovi priti, in zakleniti s ključem... In lej! duhov ni bilo — —, izgovarjal se je rotnik, da zato jih ni, ker ta dan so že vse preveč utrujeni! (Čudni duh utrujen?) — Tretje rotnje in klicanje duhov si je bil knez ukazal napraviti v svojem lastnem stanovanji, to pa je visokoplemenitemu čaravcu le še huje spodletelo, in knezu je bilo enkrat za vselej zadosti tacega hokus-pokus-a. Kdo je ta mladi knez? Kterega ameriški list ko verjetnega imenuje, morebiti kdo čitateljev ugane.

Podpisani si uvoja p. n. občinstvu ponižno naznanjati, da je

gostilno

Neže Hostnik, vulgo pri „Krištofu“ v Kamniku prevzel. Skrbel bo za izvrstno kuhinjo, kakor tudi dobre vina z najboljši potrežbo; priporoča tudi sobe za prenočevanje (6)

Franc Hrastnik.